

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ФІНАНСОВИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Враховуючи домінуючу роль оборотного капіталу у фінансових джерелах інвестування елементів оборотних активів торговельних підприємств, особливої актуальності набуває визначення впливу ефективності управління оборотним капіталом на показники фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності, рентабельності, забезпечення фінансової безпеки, стабільності темпів соціально-економічного розвитку та ринкової вартості підприємств торгівлі.

Користуючись офіційною інформацією Державної служби статистики України, нами проаналізовано ключові фінансові показники, які свідчать про обсяг, динаміку і структуру активів, власного та позикового капіталу, отриманих фінансових результатів, показників рентабельності, ділової активності підприємств оптової та роздрібною торгівлі України за період 2010–2018 рр.:

- частка власних коштів у структурі оборотного капіталу за джерелами фінансування в підприємствах оптової та роздрібною торгівлі у 2010–2013 рр. в середньому становила 9,84–8,5%; у 2014–2016 рр. позиковий капітал практично «витіснив» власні фінансові ресурси торговельних підприємств і тому частка власного капіталу мала від’ємне значення: –2,05%; –4,82%; –1,52%;

- у 2017–2018 рр. намітилася слабка тенденція до поступового нарощування обсягу та частки власних коштів в оборотному капіталі торговельних підприємств України: 1,32 – 1,57%;

- протягом досліджуваного періоду темпи змін чистого доходу (виручки) від реалізації товарів підприємств оптової та роздрібною торгівлі України у % до попереднього року були стабільно зростаючими: в середньому більше ніж на 20%, окрім періоду 2012–2014 рр., коли спочатку відбувся спад на 0,8% у 2012 р., а потім спостерігалися низькі темпи зростання порівняно з попереднім періодом: 0,5–2,9% у 2013–2014 рр.;

- динаміка фінансових результатів, чистого прибутку (збитку), показників рентабельності операційної діяльності, рентабельності використання оборотних активів, чистої рентабельності продажів товарів на підприємствах оптової та роздрібною торгівлі України свідчить про зростання даних показників у 2010–2012 роках;

- у період 2013–2015 рр. відбулося стрімке падіння абсолютних та відносних показників фінансових результатів у вигляді збитків,

отриманих торговельними підприємствами, що спричинило від'ємні значення рівнів рентабельності, і це об'єктивно було пов'язано із кризовими явищами в політичній та фінансово-економічній сферах України того періоду;

- у 2016–2018 рр. підприємства оптової та роздрібно́ї торгівлі, як і вся вітчизняна економіка, поступово почали виходити з фінансово-економічної кризи, що супроводжувалося позитивною динамікою абсолютних та відносних показників фінансових результатів, чистого прибутку, рівнів операційної та чистої рентабельності (рис. 1).

Динаміка показників ефективності використання загального та оборотного капіталу, оборотних активів та їх складових частин (запасів, дебіторської заборгованості) підприємств оптової та роздрібно́ї торгівлі України за період 2010–2018 рр. свідчить про такі тенденції (рис. 2):

- коефіцієнт оборотності загального капіталу протягом досліджуваного періоду залишався практично незмінним і в середньому становив 1,4–1,6 оборотів на рік; тривалість одного обороту загального капіталу в днях коливалась в межах 240–260 днів;

- коефіцієнт оборотності оборотних активів підприємств торгівлі поступово знижувався з 1,9 до 1,6 оборотів протягом 2010 – 2016 рр., починаючи з 2017 року він підвищився до 1,78 оборотів і залишився практично незмінним у 2018 році – 1,75 оборотів на рік;

- тривалість одного обороту оборотних активів в днях за аналізований період коливалось переважно в межах 190–210 днів, проте різке уповільнення оборотності оборотних активів спостерігалось у 2016 році – 231 день;

- коефіцієнт оборотності запасів мав найвище значення у 2010 році – 10,3; цей показник поступово знижувався протягом досліджуваного періоду і становив у 2018 році 6,75; одночасно з цим, тривалість одного обороту запасів в днях збільшилася з 35,6 днів на початку періоду (2010 р.) до 54,0 наприкінці (2018 р.), це свідчить про уповільнення швидкості реалізації товарів, зниження купівельного попиту, затоварювання складських приміщень, «зв'язування» та скорочення обсягу вільних оборотних коштів в торговельних підприємствах;

- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості був більш-менш стабільним і становив у середньому 2,5–3,3 обороти, 110–130 днів одного обороту; найшвидше дебіторська заборгованість оберталася у кризовому 2015 році – 3,37 обороти, 108 днів один оборот; найповільніше – у 2016 році – 2,45 обороти, 149 днів тривалість одного обороту.

Підвищуючи ефективність використання оборотного капіталу і оборотних активів підприємства торгівлі суттєво впливають на зростання власної капіталізації та темпи соціально-економічного розвитку.